

Lars Erik Larsson:

Sörmländska spelmän

En bok som aldrig blev tryckt.

Successivt utökad och illustrerad.

[Läs efterskriften!](#)

Klicka på namn i listan så kommer du till resp. person:

Vi välkomnar ändringar, tillägg och foton!

RAMSBERGEN se JÖNSSON JONAS	2
RINGELL CARL ADOLF fiol.....	2
RINGKVIST CARL GUSTAF fiol m.m.	2
RINGMAR EDIT AMANDA, "KATTRINÄ I KLÖVHÄLLA" sång.....	2
ROHLIN LEONARD fiol, orgel.....	5
ROSENBERG ANDERS FREDRIK fiol	5
ROSENBERG ANDERS GUSTAF melodiupptecknare m.m.....	5
ROSENBERG CARL ARVID fiol	7
ROSENBERG CARL JOHAN fiol.....	7
ROSENLUND ANNA STINA sång.....	7
ROSENQVIST OLOF ALBERT fiol	7
RUNDIN PER FREDRIK fiol, orgel.....	8
RUNNMAN ERIK fiol.....	8
RUNNMAN LARS FREDRIK fiol	8
RYDBERG GUSTAF sång.....	9
RYDBERG MAGNUS WILHELM fiol.....	9
RYDIN KARL JOHAN fiol	9
RÖÖK GURLI FRIDA MARGARETA (GRETA) sång.....	9
EFTERSKRIFT	10

RAMSBERGEN se JÖNSSON JONAS

RINGELL CARL ADOLF fiol

Skollärare från Västerhaninge s:n.

Född 23/11 1829 i Vadsbro, Kattnäs s:n.

Son till torparen Carl Ringell och Anna Catharina Björnlund.

Räknades som en framstående fiolspelman.

RINGKVIST CARL GUSTAF fiol m.m.

Organist och klockare från Tuna s:n.

Född 28/7 1823 i Rönö s:n, Östergötland.

Gift med Johanna Mathilda Ericsson.

Vid sockenstämma den 4/11 1849 utsågs han till organist och klockare i Tuna församling:

”§ 12. Pastor tillkännagaf, att, som genom klockaren och Organisten Malmströms timade död klockare- och Orgelnistbeställningarne härstädes blifvit lediga och Församlingen genom ett laga och fritt val den 19 sistledne Augusti till Malmströms efterträdare kallat vicarierande Cantorn och Klockaren i Norrköping Hr. Carl Gustaf Ringqvist och inga klagomål öfver detta val afhörs, och det långt för detta vore lagståndet, han ansåg tiden vara inne att befullmäktiga bemälde C.G. Ringqvist som Klockare och Orgelnist i Tuna; och Resolverades alltså:

Att genom utdrag af detta Protocoll vice Kantorn och Klockaren i Norrköping Hr. Carl Gustaf Ringqvist skulle meddelas Fullmakt och Stadfästelse uppå att vara Klockare och Orgelnist i denna Tuna församling; mot uppfyllande af de skyldigheter och förbindelser dessa förenade Sysslor, lag och författningar likmätigt, honom ålade, samt med åtnjutande af den lön och de förmoner samma Sysslor åtfölja, hvadan han inneslöts i Församlingens välvilja och förtroende.”

(Tuna KA vol. K I:3. ULA)

RINGMAR EDIT AMANDA, ”KATTRINÄ I KLÖVHÄLLA” sång

Lärlarinna från Valsta, Sköldinge s:n.

Född 30/1 1888 i Valsta, Sköldinge s:n.

Dotter till spelmannen och häradshövdingen Rickard Andersson och Anna Amanda Andersdotter.

Gift med konstnären Ernst August Söderberg.

Gustaf Wetter tecknade upp flera visor efter Katrinä och efter ett besök hos henne d. 4/1 1957 tillsammans med medarbetaren i tidningen Folket Stig Sundström skrevs två artiklar publicerade i Folket behandlande den sällsamma folksångerskan.

Wetter skriver i sin samling Sörmländska låtar där visorna ingår:

”Min avsikt var att teckna upp ’Katrinäs’ visor, ty hon hade givit oss prov på sin förmåga att kunna sjunga sådana på tre spelmannsstämmor under år 1956: Julita, Brevens Bruk och Kungsör. Under höstterminen 1956 vikarierade hon på Stavsjö skola och det vikariatet fortsatte 1957 under vårterminen.”

Ett brev från Katrinä till G. Wetter av d. 11/11 1956 kan vara värt att citera:

”Jag är barnfödder anno 1888 den 30:de i Torsmånaden (januari, som det heter nu för tiden) på fädernegården Hvalsta i Sköldinge socken. Min far hette Rickard Andersson f. 1853 i Himlinge, Floda s:n. (Han och fadern var häradshövdingar båda). Den 3/7 1877 gifte sig Rickard Andersson med Anna Amanda, född i Hvalsta, som hon såsom varande enda barnet ärvde efter föräldrarna Anders Larsson och hans hustru Maj-Stina från Westra Grytsta i Sköldinge. Efter Maj-Stinas bror, morbror i Björnmyr, har vi en enkel vals, som vi kallar Björnmyrsvals.

(Björnmyrgubben hette Jan Erik Jansson i Björnmyra, Sköldinge s:n. Se denne, förf. anm.)

Katrinä i Klövålla på Julitastämman 1956

Mamma var född 1854 och levde så länge, att hon fick jordas på sin 92 årsdag den 29/12 1946 i familjegraven, Sköldinge. Då mamma fyllde 60 år – 29/12 1914 – var alla 10 syskonen samlade i hemmet. Mina fem bröder var alla inkallade i militärtjänst. Då gjorde vi allvar av en länge påtänkt och dryftad sak: att anta ett släktnamn. Det blev Ringmar.”

Sedan berättar hon i brevet om sin allra tidigaste barndom och sitt första musikaliska minne:

”Att det var toner, som kom till mig, visste jag inte, bara att det var något mycket sällsamt. Jag låg på den högt uppbyggda sängen i millakammaren i gamla mangårdsbyggnaden vid Hvalsta – den som blev färdig 1823 och där jag föddes 1888. På chiffonjén i millakammaren brann ett talgljus, och genom den öppna dörren till instugan strömmade ett klart ljussken in. Och det var där inne från instugan, som det sällsamma kom. Jag visste ingenting då, men några år efteråt, sommaren 1919 då jag var med min mor i Hällby brunn, där hon drack hälsovatten och fick medicinska bad, berättade jag för henne detta mitt barndomsminne, och hon sade då, att de i fri- eller slankveckan det året – 1889 – haft danstillställningar för tjänstefolket, både det egna och granngårdarnas, och eftersom föräldrarna just den hösten stod i begrepp att flytta in i den då färdiga nya

byggnaden, hade den årligen återkommande bjudningen i ’frivicka’ för avflyttade och nyanställda tjänare utsträckt till att innefatta även många av dem som varit behjälpliga vid bygget.

Spel och dans i instugan är alltså mitt första barndomsminne, och förmodligen var det denna gång, som alltid senare vid kalas och danstillställningar i den stora salen i ’nya byggnaden’, våra grannar Carl Erik i Lind och Lars Erik i Pattala, som trakterade fiolerna.”

Hennes första barndomsminnen har alltså samband med toner och sång:

– Och det tackar jag för, berättade hon vidare i samma brev:

”Det kom piano i stora salen, pappa spelade fiol.

– Inte så bra som min bror Anders Petter i Himlinge, sa han. (Se Anders Petter Andersson, förf. anm.)

Det blev för oss tio barn, som växte upp, oförgätliga stunder, då kantor Herman Fredriksson på pianot ackompanjerade pappas fiol, eller hans tolkningar av Sehlstedts och Bellmans sånger.

Så småningom hittade ’bå utsocknes å annä folk’, till vårt hem. Gummorna, som kom och långa tider vistades i vårt hem, sjöng. Det var särskilt tre stycken, alla goda sångerskor.”

Och så nämner hon Anna Maja Fredriksson, mormoderns äldre moster Brita Stina och moderns faster Johanna i Väla. Dessutom framhåller hon sin mormor Maria Christina (Maja Stina) Jansdotter.

Så fortsätter brevet:

”Hösten 1905 – jag var då sjutton år – var det stor basar i dagarna två i Sköldinge. Behållningen skulle gå till kyrkans restaureringsfond. Alla hjälpte till. Jag gick omkring klädd till gumma och sålde pepparkakshjärtan och granna papperskarameller. En bygdemålsberättare från Stockholm, Magnis på Nabben, hade engagerats. Han gick också ikring med ’klev’ över axeln och sålde träsevar i sina berättarpausar. Jag hade aldrig sett honom förr. Vi stötte ihop i folksamlingen, och jag viskade i hans öra:

– Vi låtsas att vi känner varann. Kalla mej – Katrinä i Klövålla, flög det ur mej – och så var hon född.

De båda kvällarna kom att bli Magnis och Katrinäs.”

Våren 1934 återkom Katrinä i Klövålla – efter många irrfärder i bå´ utlanne å annä – till sin älskade hembygd. Och hon var ej glömd därhemma. Damerna i en kommitté kom och bad henne hjälpa till på en välgörenhetsfest, som skulle hållas på Åsa folkhögskola.

– Kära ni, allt sådant där har gått ur mig, sa jag, och jag är inte sjutton år längre – som då. Men damerna var lika envisa som jag några år senare fann att vännen och smålänningen Gustaf Wetter var. Liksom han gav de sig inte, och till slut måste jag säga ja.

Den 13/5 1934 stod en darrande Katrinä på podiet i Åsa stora gymnastiksal och berättade. Nere i salen satt min mor. Hon var mitt stöd och min hjälp.

Resultatet blev att Katrinä blev anmäld som föreläsare för föreläsningsföreningen.

Ack, jag måste väl ha ett PS – jag vore väl inte qvinnfolk annars:

Klövålla är en kluven sten i sjön Valdemaren (Vammeln) i min hemsocken Sköldinge.”

Gustaf Wetter skrev sedan upprepade gånger till Katrinä. Han var angelägen att få en av hennes visor, Kattvisan, upptecknad, en visa han hört Johanna i Kröken (Krökesa) sjunga, då han 1914 eller 1915 var på besök i Örserumsbrunn och spelade på Västergårdens loge tillsammans med fadern. Senare tecknade han upp visan ur minnet, efter att ha hört Katrinä sjunga den en gång senare vid Julita Skans.

Den 11/11 1956 skriver Katrinä i brev till Gustaf Wetter angående Kattvisan:

”Jag skrev av visan i den sättning jag fick den till mitt bröllop. Det hänger ihop så här:

Efter fem år vid svenska skolan i Hamburg 1913 - 1918 (första världskriget) reste jag hem till Sverige – trött på allt – och slut. Jag sökte till Bodens Samskola och kom dit hösten 1918 och var där till 1920. Då väntade Ernst Söderberg på mig i Göteborg. (Han är född i Hamburg och anmälde sig i svenska skolan den 22/10 1915 – efter Wanderjahre i hela Europa).

De två åren i Boden sjöng jag mycket offentligt, ty jag hade tagit sånglektioner i Hamburg, och så där långt upp i norr hade de väl just inga förmågor, varför de upptäckte min ringhet och jag blev mycket anlitad.

Ivar Widners sättning till min Kattvisa har jag – märkvärdigt nog med mig hit till Stavsjö – och så skrev jag av den till Dig, ty Du gav Dig ju inte – och Du är en enviser smålänning.”

Denna visa ingår i Wetters samling Sörmländska låtar som nr 511. Katrinä meddelade ytterligare den 15/11 1956 i brev till Wetter:

”Vad jag ville ha sagt med mina ’minnen’ och antydningar från barn- och ungdomstiden är, att jag är uppförd med toner och sång (små enkla visor av små enkla gummor), och att jag anser: Jag haver fått för intet. Och då vet Du, som är en Mäster, att det heter i Bibeln:

I haven fått för intet, given också för intet!

Det är alltså kontentan av det hela, ingenting är min förtjänst. – Jag har fått så mycket i livet, tycker jag – och är innerst inne lycklig.

I en artikel i Folket den 5/1 1957 berättas om en särskild visa Katrinä sjöng:

”Fäbodliv i Sörmland för så där en 200-250 år sedan, var inte utan valllåtar och andra toner. Men det är svårt att numera återge prov på den sortens folkmusik från landskapet. Det finns inga upptecknade melodier. Efterforskningar har gjorts och görs alltjämt, men utan resultat. Måne Katrinä i Klövålla nu presenterat en?

Kanske det här är ett fragment av en gammal sörmländsk vallåt:

Gå vall, gå vall
min lilla gråa kalv.
Jag ska sälja bort den
köpa kjortel igen.
Då blir jag grann
då får jag man
och då får jag heta faster Lisen.

Var det möjligen någon sörmländsk fäbodjänta, som nynnade låten under fäbodtjänsten?

Otroligt är det inte, säger spelemannen och låtupptecknaren Gustaf Wetter, Katrineholm. Han upptecknade härom dagen flera visor, som Katrinä i Klövålla bevarat i minnet sedan unga år, och gjorde stora öron när det här lilla vallåtsliknande fragmentet tonades.

– Man kan naturligtvis inte påstå det med bestämdhet, men det skulle vara intressant att kunna forska vidare i visans härkomst, säger hr. Wetter.

Katrinä i Klövålla hörde den första gången vid knappt två års ålder i december 1889. Johanna i Väla, en faster till Katrinäs mamma sjöng den när hon tjänstgjorde som barnvakt för Katrinä. Det var den första visan hon lärde sig. Johanna i Väla var född 1836 och det är troligt att också hon lärde sig visan i mycket unga år.”

Signaturen Ärrpe i Katrineholms-Kuriren berättar om Katrinä i Klövålla i tidningens nr den 27/1 1958:

”-----

Som liten flicka med brunlockigt hår sprang lilla Edit alltid ner till gummorna i fattigstugan, när tillfälle gavs. Det fanns två fattigstugor i Sköldinge då, en mindre för de gamla från Holbonäs och en större för övriga socknen. Den fattigstugan var i två våningar. På nedre botten var en stor kammare för gubbarna och en liten för Skolpetter, en avdankad, försupen gammal skollärare, som hade privilegiet med eget rum.

Men det var en trappa upp som Edit skulle. Där stod det säng vid säng och under varje nattläger fanns en kaffepetter. När tösen kom dit sattes fyr under kokarna, och medan hon delade gummornas sura kaffe, lyssnade hon till deras historier från sen länge svunna dar. Stort tack är fru Söderberg skyldig gamla Anna-Maja, storsångerskan och soldatänkan i fattigstugan, som berättade så mycket för den intresserade flickan. Bland minnena från fattigstugan intar fattigutdelningen en framskjuten plats. Det skulle delas ut sötäpplen till de gamla, som fick någon liter var, och långt innan kärnan med äpplena kunde väntas, satt gummorna på fattigstugubron, sade små elakheter eller lustigheter, alldeles som vanligt, alltmedan de spejade neråt vägen efter det efterlängtrade ekipaget.”

Mot slutet av artikeln tar vi del av Kattrinäs egna ord:

– Den största uppgiften för mig blev att bli Ernsts hustru och mor åt våra barn. Det är mycket att tacka för, både det och annat. Inte har jag behövt be Gud om nånting, jag har helt enkelt inte vågat, eftersom han vet vad vi skall ha ändå. För att det finns en ledning i våra liv, det vet jag. Och skall man lära sig att verkligen tro på Guds försyn, då skall man göra som jag, gifta sig med en fattig konstnär.

Men jag säger som Max Hansen: Jag har haft så roligt. Och har jag kunnat vara till någon glädje med mina visor och historier, då är jag tacksam för det.

De ekorrhäns ögonen, det troskyldiga ansiktet som plötsligt drar ihop sig till ett enda stort leende, så har publiken lärt känna Kattrinä i Klövålla.

– Hur kan så svarta ögon växa i Sörmland? sade en gång Carl Larsson i Sundborn, när fru Söderberg fick gästa denne store konstnär.

– Åjo, men de har den sörmländska grisinfattningen också, replikerade Sköldingeflickan.

Men när vi sitter och pratar, kan de spelande ögonen plötsligt bli allvarsamma och skrattrynkorna utslätade. Då stiger minnena från fordom fram, då drar förfäder och fattigstugummor förbi i en minnas kavalkad över breda golvtiljor och mellan schablonerade väggar i parstugans dunkel.”

ROHLIN LEONARD fiol, orgel

Organist i Österåkers s:n.

Verksam under 1700-talet. Var under sin tjänstetid innehavare av den s k polska fiolen, enligt uppgift från Millerste-Kal.

ROSENBERG ANDERS FREDRIK fiol

Skräddare från Sätran, Sorunda s:n.

Född 15/11 1830 i Sätran, Sorunda s:n.

Son till sockenskräddaren Lars Rosenberg och Catharina Greta Zetterström.

Gift med Johanna Albertina Sundholm.

Brodern Carl Johan Rosenberg (inte Erik Rosenberg som Olof Andersson kallar honom) och brorsonen Carl Arvid Rosenberg spelade också fiol. Anders Fredrik var ofärdig och led understundom av svår värk.

ROSENBERG ANDERS GUSTAF melodiupptecknare m.m.

Organist från Floda s:n.

Född 18/1 1809 i Gäddviken, Lilla Mellösa s:n.

Son till torparen Anders Hansson och Dorothea Olsdotter.

Död 26/7 1884.

Gift med Ulrika Lovisa Hård.

Gustaf Wetter skrev en kort biografi över Rosenberg ingående i faksimilupplagan av 420 Svenska Danspolskor m.m. från Upland, Östergötland, Dalarna, Södermanland och Jemtland, satta för piano av A.G. Rosenberg, utgiven av SSF och Sörmländska folkmusikfonden:

”Torparepojken var mycket musikaliskt begåvad och tog organistexamen vid 17 års ålder 1826. Därefter blev han samma år vikarierande organist i grannförsamlingen Floda, Strängnäs stift, och blev tre år senare ordinarie. 1836 avlade han Stora direktörsexamen i Kungl. Musikaliska Akademien. 1837 sökte han och utnämndes till förenade organist- och klockaresysslan i Nora stads- och bergsförsamling, vilken befattning han innehade i 47 år till sin död den 26/7 1884. Han efterlämnade då hustrun och fem barn.

I praktiska värv synes den musikaliske organisten icke haft stor framgång. Desto mera uppmärksammas blev hans gärning som kyrkomusiker och folkmusikupptecknare. År 1857 blev han utsedd till associé i Musikaliska Akademien. 1877 erhöll han utmärkelsen Litteris et Artibus. I en minnesruna i Nora stads och Bergslags tidning den 30/7 1884 står som slutord: ’Redbar till karaktären samt angenäm umgängesvän förvärvade han sig å närmare och fjärrare håll många vänner.’

En hel del sånger och korta musikstycken komponerade Rosenberg och arrangerade dem för piano, som han mästertligt trakterade. Som kyrkomusiker var han känd och erkänd i hela Sverige. Hæffners koralbok, som kom ut 1820, ett år efter Wallins psalmbok, var stil- och skolbildande i alltför många år. Den ålderdomliga högtidligheten och släpigheten, som utmärkte Hæffners orgelspel – han slutade sin karriär som Director musices och domkyrkoorganist i Uppsala domkyrka – blev mönster för många organister ända in på 1900-talet. Rosenberg tog intensivt del i de strider, som uppstod kring revisionen av Hæffners koralbok, och det blev just organisten från Nora, som blev den ledande kraften i den kommitté, som tillsattes av koralmötet i Uppsala 1880.

Rosenberg försvarade här Hæffners stilprinciper både i fråga om harmoni i B.V. Hallbergs koralbok 1882 och den deklamatoriskt rytmiserade sången i Anjous och Törnvals koralbok samma år. I kyrkomusikaliskt hänseende var han skicklig och lärd men konservativ och principfast. I det fallet var han ingen framtidsman, och hans insats för Hæffners stilideal är nu glömd av de flesta.

Ett framtidsverk av bestående värde var däremot Rosenbergs verksamhet som nitisk samlare av svenska polskor och danslekar. Han började vid 14 års ålder i Mellösa och fortsatte med det under sin verksamhet som orgelnist och klockare i Floda. Första häftet med sina intressanta kommentarer av upptecknaren är ett ungdomsverk, och de 160 melodierna har han med egen hand upptecknat under sina strövtåg i Näshulta, Flen och Vingåker men framför allt i Mellösa och Floda. I de båda övriga häftena visar han sitt intresse och sin förmåga som samlare av folkmelodier från Mellansverige, framför allt då Södermanland, Uppland och Östergötland. I detta samlings arbete har han haft många medhjälpare.

De tre förnämsta är Matts Wesslén (organist i Österlövsta s:n, Uppland) P. Ax. Appelqvist (Organist i Vadsbro) och Pontus Schwalbe (organist i Björkvik).

Många framstående medhjälpare hade således Rosenberg i sitt insamlingsarbete av svenska folkmelodier. Men den mest framstående var han själv, och därom har många vittnat. Strax efter utgivandet av hans uppmärksammade visor, danslekar och danspolskor kunde man i en tidning läsa följande anmälan:

”Varje vän av folklig konst skall vara Musikdirektör Rosenberg tacksam för detta arbete. Flertalet av de upptecknade melodierna, vilka tillsammans bilda en rik skattkammare av den folkliga tondiktens ädelstenar, strålande utan slipning, är visserligen icke nytt. Dock skall man här med glädje återfinna gamla bekanta i en dräkt, som ej är förfuskad av ytliga förbättringar av klåparefingar. Sången framträder här sådan den gått över folkets läppar, oförfalskad och utan stympling. Även pianosättningen förtjänar allt beröm. Utan strävan efter falska effekter söker den okonstlat och anspråklöst bära melodien, som är visans hela själ, till vårt öra. Detta är harmoniseringens enda rätta uppgift, och det vittnar fördelaktigt om upptecknarens musikaliska bildning och fina smak: han har hållit sig fri från alla försök att färglägga det som har tillräcklig färg förut.”

Slutligen citeras några rader ur boken I Bergslagen för femtio år sedan av Alfhild Cnattingius. (P.A. Norstedts & söners förlag 1925):

”Ett ytterst förtjänstfullt arbete nedlade Rosenberg på sina uppteckningar av polskor, visor och danslekar. Dessa melodier voro satta för piano. Man hörde dem spelas litet varstades in på 1900-talet. Säkerligen skulle det anses önskvärt, att de nu kommer ut i en ny upplaga.

44 år efter detta önskemål nedskrevs, blev en ny utgivning förverkligad av SSF och Sörmländska Folkmusikfonden. Som ledamot i styrelsen för båda organisationerna glädde sig Wetter åt detta och hoppades att låtarna måtte bli kända och spelade i Södermanland och över hela Sverige.

ROSENBERG CARL ARVID fiol

Handlande från Sundsta, Sorunda s:n.

Född 4/8 1859 i Norra Skolhuset, Ösmo s:n.

Son till skolmästaren och skräddaren Per August Rosenberg och Carolina Carlsdotter.

Död 4/1 1845.

Gift med Alma Augusta Fahlström.

Han tog i sin ungdom lektioner i fiolspel av organisten Schill i Sorunda. Någon spelman i egentlig mening var aldrig Rosenberg, han ägnade sig mest åt fiolen som ett tidsfördriv. Två farbröder till honom, Anders Fredrik och Carl Johan Rosenberg spelade också fiol.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Han erhöll 2:a pris vid spelmanstävlingen i Nynäshamn 1933 och 3:e pris vid Sotholms Härads Hembygdsförenings spelmanstävling den 29/8 1937.

ROSENBERG CARL JOHAN fiol

Skräddare från Nyboholm, Ösmo s:n.

Född 17/6 1817 i Sättran, Sorunda s:n.

Son till sockenskräddaren Lars Rosenberg och Catharina Greta Zetterström.

Gift med Catrina Helena Ersdotter.

Även brodern Anders Fredrik och brorsonen Carl Arvid Rosenberg spelade fiol.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

ROSENLUND ANNA STINA sång

Hustru från Helgarö by, Helgarö s:n.

Född 30/10 1839 i Edeby, Helgarö s:n.

Dotter till rättsaren Anders Rosenlund och Stina Cajsa Pehrsson.

Gift med statdrängen Lars Johan Pehrsson.

Märta Ramsten SVA gjorde den 11/4 1969 en inspelning med hennes sonson August Edvard Pettersson, då denne berättade hur farmodern Anna sjöng sina gamla visor medan hon satt vid spinnrocken och spann lin.

(SVA acc. nr. Sf SF 414, 415)

Även hennes sonson Erik Albert Pettersson var fiolspelman.

ROSENQVIST OLOF ALBERT fiol

Timmerman från Roshult, Östra Vingåkers s:n.

Född 7/9 1834 i Bronäs, Ö Vingåker. Död 25/12 1908.

Son till Carl Peter Rosenqvist, f. 1799 och Kerstin Olsdotter, f. 1802.

Gift med Anna Kristina Carlsdotter, f. 1844 i Ö Vingåker, död 1933.

Albert Rosenqvist byggde sina fioler och var notkunnig.

Hustrun var misstänksam och trodde Näcken hade lärt honom spela.

Uppgifter och foto från Ingrid Windahl, Solna i mars 2015. Albert Rosenqvist var Ingrid Windahls mormors far.

Ingrid skrev: Albert R. hade gått gesällvandringar i Tyskland och var skicklig timmerman, men står som "dagkarl" i kyrkböckerna, vilket antagligen gäller arbetets organisering, han gick väl med sina verktyg till det bygge där han behövdes.

Undras om han hörde nån musik i Tyskland som han mindes sen?

Hans bröder emigrerade alla till Amerika.

Och så det där tråkiga med att någon senare person i släkten som inte ens mött honom brände både fiol och noter, på grund av skrock eller vad?

Min mamma, född Linnéa Rosenqvist, bodde hos sin mormor och morfar, hon mindes hur morfadern spelade och skickades efter till fester. Det var i sista decenniet av hans liv.

Vid hans begravning var det en lång rad med skjutsar efter kistan, detta mindes hon också, och begravningsefterrätten var svart och vit: Katrinplommonkräm med grädde.

När Albert låg på sitt yttersta tjatade hustrun Anna Kristina på honom att han skulle bekänna vem som lärt honom spela och han sa: "Jag har lärt mig spela som du har lärt dig sy byxor, jag har tagit mig till".

Hustrun var tungt statskyrkligt religiös, hade socker i tinningsåret så det inte skulle locka sig, neg vänd mot kyrkan då klockorna ringde.

Sönerna var socialister men behandlade den religiösa modern med stor respekt och tilltalade henne t. ex. "Vad tycker Ni, mor?"

RUNDIN PER FREDRIK fiol, orgel

Organist och klockare från Husby Oppunda s:n.

Född 21/5 1822 i Syltkärr, Runtuna s:n.

Son till torparen Per Persson och Anna Larsdotter.

Gift med Maria Kristina Söderqvist.

Död 3/11 1888.

Valdes till klockare i Husby Oppunda s:n den 10/4 1842.

RUNNMAN ERIK fiol

Båtsman från Runtuna s:n.

Född 22/1 1777 i Pilstugan, Ludgo s:n.

Son till soldaten Anders Malmström och Maria Larsdotter.

Död 19/5 1848.

Gift med Catharina Larsdotter.

Sönerna Gustaf Bergström och Lars Fredrik Runnman samt Gustaf Bergströms son Axel Fredrik Bergström var berömda spelmän.

Runnman var i fält 1813 under Karl XIV Johan i hans fälttåg mot Norge. Befordrades senare till korpral.

RUNNMAN LARS FREDRIK fiol

Torpare från Brevik, Ludgo s:n.

Född 9/10 1807 i Östbergastugan, Runtuna s:n.

Son till spelmanen och båtsmannen Erik Runnman och Catharina Larsdotter.

Gift 1:o med Lena Sophia Andersdotter.

Gift 2:o med Maria Catharina Danielsdotter Roth.

I Runtuna husförhörslängd för åren 1817 - 21 står antecknat om Lars Fredrik: "följer sockenskomakaren uti Broby."

Detta betyder att han under de åren gick i skomakarlära, ett yrke som han dock aldrig ägnade sig åt vid vuxen ålder.

RYDBERG GUSTAF sång

Arbetskarl från Backen, Härads s:n.

Född 23/12 1820 i Gripsholms fabrik, Kärnbo s:n.

Son till stalldrängen Carl Carlsson och Anna Catharina Öman.

Gift med Johanna Björklund.

Han uppehöll sig på flera orter innan han 1867 kom till Backen och Härads s:n från Vansö. Gustaf Eriksson nämner Rydberg som en av sina traditionsbärare och anger honom vara "en utmärkt sångare".

En kärleksvisa efter Rydberg ingår i ULMA:s samlingar under acc. nr. 347:45a sid. 251.

(Jansson Sven Bertil. Ord är inga visor. Julius Bagges melodiuppteckningar efter Gustaf Eriksson i Härad. Uppsats i Sumlen, årsbok för vis- och Folkmusikforskning 1983)

RYDBERG MAGNUS WILHELM fiol

Skomakare från Ryborg, Gryts s:n.

Född 13/3 1852 i Nästorp, Lilla Malma s:n.

Son till skomakaren Wilhelm Rydberg och Fredrika Carlsdotter.

Död 27/11 1906.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

RYDIN KARL JOHAN fiol

Lägenhetsägare från Valsta, Ludgo s:n.

Född 7/11 1842 i Ryssinge ryttaretorp, Ludgo s:n.

Son till korpralen Olof Rydin och Eva Charlotta Ersdotter.

Gift med Anna Lovisa Rydin.

Flyttade till Björnlunda den 25/10 1869.

RÖÖK GURLI FRIDA MARGARETA (GRETA) sång

Hustru från Fridhem, Västra Vingåkers s:n.

Född 24/1 1906 i Valborgsstugan, Västra Vingåkers s:n.

Dotter till torparen Anders Johan Röök och Amanda Alfrida Pettersson.

Gift med spelmannen och målaren Josef Evald Emanuel Larsson.

Ingegerd Bergström från SVA gjorde den 23/9 1971 en inspelning med Greta Larsson Röök, som sjöng gamla visor och skillingtryck med 1880-tals stil. Hon berättade vid det tillfället, att hon sjöng redan som barn. Av grannar lärde hon sig de flesta visorna. Maken Evald, med vilken hon gifte sig 1952, spelade låtar på sin fiol och han kunde också gamla visor, och han var mycket intresserad både av visor och låtar, och han hade skrivit ner de gamla texterna, av vilka hans hustru sjöng åtskilliga.

(SVA acc. nr. 748, 749)

EFTERSKRIFT

Författaren och utgåvan

Författaren, genealogen, radiomannen mm Lars Erik Larsson, föddes i Göteborg 1931. Fadern var pastor i Svenska Israelmissionen och familjen fick då och då byta bostadsort, men som vuxen blev Uppland hans hembygd. Till vardags arbetade han på Landsarkivet i Uppsala där han hade nära tillgång till olika statliga arkiv från Uppsala, Sörmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län.

Lars-Erik Larsson (1931 – 2006)
Foto Gösta Brandberg

Han hjälpte många släktforskare med uppgifter och skrev många artiklar och böcker. Efter sin första bok om uppländska klockare och organister *Organister och klockare i Uppland, Svartsjö kontrakt* började han söka efter dessas elever – det ålåg nämligen klockare och organister att både svara för musik vid större kalas i socknen och ta emot 'nylärningar'. Resultatet av detta arbete blev boken *Uppländske spelmän under 4 århundraden* (Upplands Grafiska AB 1980, ISBN 91-970228-1-0) och han beslöt sig därefter att göra motsvarande arbete för Sörmland. Södermanlands Spelmansförbund har ett omfattande arkiv med både eget material och kopior från andra institutioner och Lars Erik Larsson gick successivt genom

merparten av samlingarna och kompletterade spelmannsuppgifterna med biografiska data och andra uppgifter från andra källor.

Resultatet blev ett manuskript på över 550 sidor med uppgifter om mer än 700 spelmän och sångare som verkat i Sörmland – flertalet under 1800-talet eller det tidiga 1900-talet, en mindre del från 1700-talet och några enstaka var från slutet av 1600-talet. Ett fantastiskt material – men det blev aldrig tryckt - någon finansiering stod inte att finna till den omfattande utgåvan.

Lars Erik gick bort 2006 och fick inte uppleva att materialet äntligen (2008) publicerades – visserligen inte i tryckt form, utan på Internet, men därigenom tillgängligt för många.

Manuset har digitaliserats i sin helhet utan andra ändringar än uppenbara stavfel och smärre felaktigheter. Några enstaka förtydliganden har lagts som fotnoter. 700 spelmän och sångare är ett väsentligt antal men läsaren kommer kanske ändå att sakna några namn, men Lars Eriks urval har bibehållits – med ett enda undantag; August Widmark i Vingåker saknades. Han var 1800-talets mest kände spelman i västra Sörmland och det har givetvis inte undgått författaren. Sannolikt hade han ett separat material om storspelmannen, men av någon anledning kom det inte med i manuset. Här har en komplettering skett.

Successivt har skriften illustrerats med bilder samt utökats med fler spelmän.

Lars Eriks farfar var spelman och finns med i den uppländska utgåvan. Han hette Lars August Larsson, född 1859 i Nora och var aktiv spelman tills han gifte sig. Lars-Erik kommenterar sin egen roll: "...jag är ett av hans barnbarn. Tyvärr har jag ej begåvats med förmåga att traktera instrument, men ärvt ett levande intresse för musiken och då speciellt allmogemusiken och dess utövare både nu och i gången tid. Ett intresse som varit förutsättningen då det gällt att färdigställa denna spelmannsmatrikel."